

תשורה

*

משמחת נישואין

של

החתן הרה"ת יוסף יהושע

והכלה רחל לאה

שיחיו

שווארץ

*

יום רביעי, י"ב מנחם אב, ה'תשס"ח

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושמונה לבריאה
ברוקלין, נ.י.

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנשואי צאצאינו הרב יוסף יהושע שיחי' עב"ג רחל לאה שתחי' בשעה טובה ומוצלחת ביום הרביעי, שנים עשר ימים לחדש מנחם אב ה'תשס"ח.

ברצוננו להביע בזה תודתנו לקרובינו, ידידינו ומכירינו, אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו, ביום שמחת לבבנו, ולברך את החתן והכלה ואותנו כולנו בברכת מזל-טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

מתכבדים אנו להגיש לפני כבודו ובני ביתו יחיו, ידידנו ומכירינו שליט"א המשתתפים בשמחתנו, שמחת חתן וכלה - "תשורה" מיוחדת זו, הכוללת:

א. התשורה שחולקה ע"י כ"ק אדמו"ר מהורי"צ בעת החתונה של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו והרבנית ביום י"ד כסלו תרפ"ט.

ב. צילום מכת"ק איחולי ברכה ששיגר כ"ק אדמו"ר מהורי"צ לרגלי חתונת סב הכלה (מצד האם), הרה"ח וכו' ר' חיים מרדכי אייזיק חדקוב ע"ה.

ג. מכתב קדש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לסב הכלה (מצד האב) בעניני פ' שבוע זו, פ' ואתחנן תשכ"ט, עם הוספות בכת"ק.

ד. הוראת כ"ק אדמו"ר - מרשימת יומנו של סב הכלה, הרה"ח ר' חיים מרדכי אייזיק חדקוב ע"ה.

ה. לרגלי יום החתונה ביום י"ב מנחם אב, נכלל כאן לקט סיפורים¹ אודות כ"ק אדמו"ר הזקן שבתקופת חתונתו שהתקיימה ביום י"ב מנחם אב תק"כ.

ו. מכתב של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו באנגלית, בענין גלות וגאולה, מתאים לימים אלו.

בתפילה להשי"ת, ובלשון כ"ק אדמו"ר בעצמו: "ונזכה זעהן זיך מיט'ן רבי'ן דא למטה אין א גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו".

יצחק מיכל וחי' רבקה קרעמער

שלמה יצחק ושירה שווארץ

שנים עשר ימים לחדש מנחם אב, ה'תשס"ח
רמ"ח שנה לחתונת הוד כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ.י.

¹ נלקט מ"סיפורי חב"ד" כרך ב'.

שאלו וברכה

אזכרון טוב, חיוז כלות בת הבאה הנחלצה ג'
חי וטקא תמי עז בן החתן תהי ג' נחמו ונצלו שי. הנע
בזה לכבד את כל הנשואי חלק בשמחה אדלנו. מקרוב
ועתה, קמעה הווסקרת דזה. העתק נכתב כחפ יד
קראו לו הוד כק אדמור אאדמור. אנחנו הראשון, רכנו
הגדול ולקוללה (כגד יעץ. חתן סגולה יהי אל גלי דמיט
נחיש ועד דער. בתוככי ידידנו אנט. ר' עליהו יחיו. וכל
מגדלי תגרה יחיו.

קשגחה וקדרכה

ישירה. תנכפי-תגיוז דילדאוויטט"
ג' יד כאלו. תכפס. ווארטא.

פרשת זכתה קרש זה הוא, כי היחס בין המסיוז
ונגריהו דעת ההוא הי דנני כזה. אשר דאמת האסקות
לא אנט מוחצ חוו קדוורת אדרכיז ונכאי תורה ולעני. המסיוז
דעת אכמת אריה עז נקריהו ונעני אהולא זכות דעקדי.
נעני אנט שדוועני עזר כרנס קולה המסיוז ר' נאר די ריכאל
נע אשר כחטה שיה שני (תנמא - נו אערך) עמלי
נהטעוול דער הבאת אלו. והאסקה ההיא תנן המסיוז רמג
נע דיגו אל הנקיעיו וינח דדרכיו זכאים אל כואר. גרוק
התגיות ססלו. נע המסיוז רעדנ נע
כאומ עעור אל רכנו הגדול איהו ציר נומג. אצרי.
הצדק ארכי. אל המוח אטי על האד. וזאת היא עזובת אנט
זהיות אדם דרשות. ונכון אהקמט ויראע ית. ולקא פליג
אל טייפין דפועל חרות שדות לאהדרת ט' יראו אטורה
וסול כדוג ארקט אלא כחפרי יכילי נעקמט נעין בית ר' אטר
למה ע' נוחן הקעטט נע ולאיה החול דעה אג ר'
דחברש אלוו יסנה בהיא אל רכנו הגדול נכתב
זה אהמסיוז ר' גטה נע

מכתב הסבר שצורף לתשורה שחולקה לנוטלים חלק בשמחת החתונה

אהבתי כי עשה לי שאלת וברקשת לעורר מח טהרה בלב העם לעצבני על מחפתי כי אהבתי ל העצבנות וכו'
 לעבור מן העלבים וברקש עתה ברבים מהעלב כי יאזיר לה קורא יתברך ויעשור ואתה ואתה ואתה
 האל כי אין אל יוצא ממך עריבה הו וברקש עתה למה אשר חבבתי ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה
 הרהמתיך מים ונובא בטחום שרכתי אה האועתי יתקפו האמורף עתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה
 אחתי נתן הו קרבתי ואחתי שלם אהבתי ברקש אהבתי הו ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה

ידוע כי עשה לי שאלת וברקשת לעורר מח טהרה בלב העם לעצבני על מחפתי כי אהבתי ל העצבנות וכו'
 להיות מן העלבים וברקש עתה ברבים מהעלב כי יאזיר לה קורא יתברך ויעשור ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה
 העלמות כי אין מלך יוצא ממך עריבה הו וברקש עתה למה אשר חבבתי ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה
 הרהמתיך מים ונובא בטחום שרכתי אה האועתי יתקפו האמורף עתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה
 אחתי נתן הו קרבתי ואחתי שלם אהבתי ברקש אהבתי הו ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה

אהבתי גיהסא מיהל אה ואתה
 אה ואתה

על השירות שניתן בטוב אה הו
 - עטני דף -
 נעזבתי ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה ואתה
 לחבתי מרח שמה מיהל עשה ואתה
 יקורחתי הלה

אהל עלום השירות שמהל
 הכתובת בזה הרחוק
 ואתה על ידי אה
 לאה אהר שמה
 מהחובות וכו עתה מיהל
 הלה

אהבתי גיהסא מיהל אה ואתה
 אה ואתה

צילום הכתי"ק של אדמו"ר הזקן שנחלקה בתשורה למשתתפי החתונה של הרבי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ועש"ק ואתחנן, ה'השכ"ט
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כד' פ"י ו'י
מו"ה ארי" לייב שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב ^{מזוינת} מאז.

ועל של עתה באתי, אשר שאלוני חוות דעתי בקשר עם "מבצע תפלין",
השחללות - ובכל הדרכים המתאימות - לחזק קיומ מצות תפלין והפצחה
בכל מקום שיד אדם, אחס קרוים אדם, מגעה,
האם גם עתה צ"ל השחללות מיוחדת בזה ובכל החוקף ובכל החוגים,

אף כי, כמובן, בכל חוג וחוג ע"פ דרכו הוא, אבל כל הדרכים והגישות
יסודתן בהררי קודש, הוא צד השווה שבכל החוגים, בלשון חכמינו ז"ל "אני
ישנה (אבל) ולבי ער לעשותם (המצות) כו' להקב"ה שיגאלני (מן הגלות)",
ובפרט מצות תפלין שהוקשה כל התורה כולה לתפלין,
וכאשר ידבר המשחלל בדברים היוצאים מן הלב הנה הובטח "כי כל דבר
שיצא מן הלב יכנס בלב", וכיון שכל האברים תלויין בלב, הרי טוף טוף יפעול
פעולתו -

ודעתי ברורה אשר ההתעוררות והבקשה והדרישה ע"ד "מבצע תפלין",
שמדובר בהן זה שנתיים ימים ויותר - בתקפן עומדות גם עתה. ואדרבה ביתר
שאת וביתר עז, כי המצב בהוה הוא שזקוקים כעת לא רק לזה אשר "כל עמי
הארץ. - יראו ממך" - יראה הבאה ע"י מצות תפלין - אלא גם - לתוכן ההלכה
הידועה. - כמ"ש הרא"ש (הל' קטנות - הל' תפלין ס"ו) וז"ל:

.. מפני קיום מצות תפלין ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע
אף קדקד.

וע"פ האמור מובן גודל המצוה והזכות לפרטס הלכה זו בין כל אנשי
המלחמה וקרוביהם וידידיהם וכל בני"י - שליט"א - בכל מקום שהם.
ויהי רצון אשר בקרוב ממש נזכה - בתוככי כל אחב"י - לאמר אשר מצב
זה היל' כיום אחמול, כי ישלוט השלום בעולם ובפרט בארץ הקודש עלי' נאמר:
ונחתי שלום בארץ,

ויוסיפו כאו"א מבנ"י בתורה ומצותי' מתוך שלום השקם ובטח.

בברכה (הט"ט) בה"ה

של עתה: ומסיעור היום בפ' השבוע: וקשרתם לאות על ירך והיו לטוספת
בין עיניך. לחזק: ראה שבת (קל, א): מוחזקת כו' מרופה כו'. ודחענית
(יז, סע"ב) ד"ת א"צ חיזוק (שלא יקילו בהם), היינו ע"י ד"א. ובאבות
(רפ"א) ועשו סייג לתורה, היינו הרחקה (כפיה"מ שם. ראה אדר"נ רפ"ב.
שבת יג, סע"א. וברמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד "לחזק הדת ולעשות סייג".
וראה שם פ"א ה"ב. ואכ"מ). ודברכות (לב, ב), היינו שיהי' חמיד בכל
כחו (פרש"י שם), או שאף שלא הצליח יחזור עוה"פ (כ"מ באגה"ק דאדה"ז
(בית רבי ע' קנ), וי"ל דהוכחתו ממאמר הסמוך לו: אם ראה כו' שנאמר קוה
כו'). אתם קרוים אדם: יבמות טא, רע"א. בהררי קודש: היא בחי' חכמה שבנפש
האלקית שבה מלובש אור א"ס ב"ה (תניא ספי"ט). ולהעיר מהתרגום (תהלים פז,
א). אני ישנה.. הגלות): ילקוט שמעוני שה"ש רמז תתקפח. וראה ד"ה אני ישנה
חר"ץ וביאורו (ס' הקונטרסים ח"א). שהוקשה.. לתפלין: קדושין לה, א. - דהכונה
לכל המצות. - ועפ"ז יומתק מה שאמר אלישע על תפלין כנפי יונה (שבת מט, א),
אף דרז"ל עה"פ (תהלים סח, יד) היא "מצות" סתם. ועפ"ז יל"פ דברי רש"י שם
ד"ה כנפי יונה "מפני שהם מצות" (אף דפשוטי' - "הם" קאי אכנפי יונה). הובטח:
ס' הישר לר"ת שי"ג. של"ה ש' האותיות אות ל'. שכל.. בלב: ירוש' תרומות ספ"ח.
וראה זח"ג קסא, ב. וראה של"ה שם. כל עמי.. תפלין: ברכות (ו, א) ושם "אלו
תפלין שבראש". אבל הרי צ"ל כל זמן שבין עיניך יהו שחים (מנחות לו, א).
וראה צפע"נ (להגאון הרגובי) על הרמב"ם הל' תפלין (פ"ד ה"ד) דחש"י מוסיפה
בחס"ר. הרא"ש: וראה ג"כ בחיי מטות לב, לב. מפני.. ותיקונן: נ"א: ע"ש קיום
מצות תפלין שחקנו. זרוע אף קדקד: תש"י גם בפ"ע - לא רק שמוסיפה בחס"ר דלעיל
- כי שם הפעולה "ויראו" היא באחרים - ותש"י לא לאחרים לאות (מנחות לז, ב).

רשימת סב הכלה, הרה"ח רבי חיים מרדכי אייזיק חדקוב ע"ה משנת תש"י:

ב"ה. כב שבט תש"י. ברוקלין. נ.י.

שחרית התפללתי בהיכל כ"ק אדמו"ר הכ"מ. כבדוני בהגבהת התורה. גם לפני ג' ימים, ביום השני, כבדוני בהגבהת התורה. וכשרציתי להניח את הס"ת על השולחן- וזה במקום שהיו רגילים לקרא תמיד - כשהיו מתפללים בהיכל כ"ק, היינו על שולחן הכתיבה מצד שמאל של הכסא שישב שם תמיד כ"ק, הגיעני הרמ"ש שי' בידו כדי להסב הס"ת לצד הכסא שעומד גם עכשיו על מקומו הרגיל, כדי להראות הס"ת באופן הרגיל תמיד כשכ"ק הי' יושב שם. והיום עשיתי זה כבר בעצמי.

חתונתו של כ"ק אדמו"ר הזקן ביום י"ב מנחם אב תק"כ

*

לקט סיפורים

שמו¹ של רבינו הזקן התפרסם לטוב בכל הסביבה ורבי יהודה ליב סג"ל, שהי' אחד מנגידי ונכבדי העיר ויטבסק, לקחו לחתן לבתו.

המדובר הי' סיפורה אמו של רבינו הזקן, הרבנית רבקה- עם המחותן רבי יהודה ליב סג"ל, נישואין של רבנו הזקן יהי' בחדש אלול תקי"ט, אך אביו של רבנו הזקן נסע אז מביתו בתחילת חודש אלול וחזר רק בחדש תשרי תק"כ. המחותן תבע להגביל את זמן הנישואין במשך ימי החורף, אך רבי ברוך לא הסכים. אחרי חג הפסח נסע שוב רבי ברוך מביתו וחזר בחודש תמוז, ואז הגביל את זמן החתונה ליום הששי, ערב שבת נחמו, י"ב מנחם אב תק"כ. ורבנו הזקן עבר לגור בויטבסק והי' סמוך על שולחן חותנו.

בגיל² טו שנה נשא רבנו הזקן אשה, את בת אחד הגבירים בעיר ויטבסק, ורבי יהודה ליב סג"ל שמו, ויחזיקו חותנו על שולחנו, ובהיותו כבן עשרים – תקכ"ה- יסד את שיטת חב"ד, ויתעכב בויטבסק בבית חותנו עד שנת תקכ"ט.

בשנת תקכ"ו פירסם את שיטתו בעבודת הבורא ע"י לימוד והבנה בספרי המחקר והמוסר וייסד קבוצת אברכים מופלגי תורה.

בשנת תקכ"ט נתקבל רבנו הזקן למגיד מישרים בעיר ליאזנא וייסד שם ישיבת אברכים מופלגי תורה וילמדם שיטתו בעבודת ה' ויפרסם את שמו של מורו הגאון רבי דובער הרב המגיד ממעזריטש.

חסידות חב"ד מונה איפוא את שנת הולדתה בשנת תקכ"ה.

בשנת תק"כ בהיות רבנו הזקן בן שש עשרה שנה עלה בדעתו לחבר ספר בהכרת מי שאמר והי' העולם ולהורות דרכי עבודה בעבודת הבורא יתברך.

1 סה"ש קיץ ת"ש ע' 79.
2 בטאון חב"ד גליון 19-20

כעבור שנה משבתו בבית חותנו רבי יהודה ליב סג"ל, ריכז סביבו קבוצה קטנה של חמשה אברכים ללמוד ספרי מוסר וקבלה וכשנתיים החזיק את הקבוצה הלזו עד שאחד מזקני הגאונים, הגאון רבי נפתלי צבי, חרה אפו באחד מחברי הקבוצה לומר כי עוד מעט ויתחילו להשתמש בהשבעת שמות וכו', ויתוועדו גאוני העיר ויחליטו להטיל איסור ללמוד קבלה בחברותא.

שלוש שנים עברו מאז נתפרדה הקבוצה ושוב התרכזו קבוצת אברכים מופלגי תורה בעלי כשרונות מצויינים ויקבעו להם שיעורי לימוד בספרי מוסר ודרכי הנהגה בפרישות סיגופים ובהתבודדות.

בבואם אל רבנו הזקן לבקשו להשתתף אתם ולהיות להם למורה דרך בדרכי העבודה בעבודת הבורא יתברך, מיאן לקבל הצעתם באמרו שמנגד הוא לשיטתם בענין הפרישות וההתבודדות, ויפרש לפניהם את שיטתו בעבודת הלב הבאה ע"י השגת השכל, ויסביר להם אופני רא"י מוחשית בהשגחה פרטית.

בהיות רבנו הזקן במעזריטש בשנת תקכ"ד, נתעשרה שיטתו ברזי תורה ודרכי העבודה במדות תרומיות, וכשחזר לביתו, הנה בשנת תקכ"ה נתחדשה אצלו שיטתו- היא תורת חב"ד.

נתינת הנדן שלו לקבוצת משפחות עבור פרנסתם

מכיון³ שבא רבנו הזקן לעונת השידוכין הסכים להשתדך עם בת רבי יהודה ליב סג"ל מויטבסק, בתנאי שחמשת האלפים שקלי זהב שהבטיח לו לנידוניה ימסרו לרשותו – של רבנו הזקן- לעשות בהם כחפצו בלי שום התערבות מצדו של רבי יהודה ליב סג"ל. ובשנה הראשונה אחרי חתונתו, הנה בהסכמת רעיתו הרבנית סטערנא, מסר את הונו בסך חמשת אלפים שקלי זהב לקבוצת משפחות שרצו להסתדר בעבודת האדמה כדי לקנות שטחי אדמה ובעלי חיים וכלי עבודה, ולסדר ריחיים ובתי מטווה לצמר ולפשתן. ישובים גדולים הסתדרו אז סמוך לעיר ויטבסק לאורך הנהר דווינה בכספו של רבנו הזקן, ומזמן לזמן הי' דורש ברבים לעזוב את הפרנסות של רוח בשווקים וברחובות ולהסתדר בעבודת האדמה. והי' מבקר את בעלי הישוב ומעוררם לקבוע עתים לתורה בחומש, מדרש ואגדה לטובת הפשוטים שלא הבינו במשנה ובגמרא.

פרסום שמו של רבנו הזקן

חותנו⁴ של רבנו הזקן, רבי יהודה ליב סג"ל, הי' דור שמיני למהרי"ל סג"ל, שותפו של רבי טעביל נדיב מייסד קהילות ויטבסק, שהי' החוכר של תעשיית יין השרף במדינת פולין, והנחיל את עסקו זה לדורותיו אחריו עד רי"ל סג"ל האחרון. לרגל עסקיו אלה היו לו מהלכים והיכרות בספירות הממשלה בעיר הבירה ואצל פקידי ובעלי האחוזות אצילי פולין. כשהשתדך רבי יהודה ליב עם רבי ברוך ולקח את בנו העילוי מליאזנא לחתן לבתו, התפרסם מיד שמו של רבנו הזקן שנוסף על שהוא גאון בנגלה, בנסתר ובמחקר הוא גדול גם במדעים, וביחוד בחכמת התכונה וההנדסה ואשר מנגינותיו שובות לב.

כעבור חודשיים לאחר חתונתו, אירעו שני מאורעות שעל ידם התפרסם שם רבנו הזקן בין יחידי סגולה בחכמי המדעים, דבר שהביא תועלת רבה ליסוד העסקנות הציבורית לה התכוון רבנו הזקן.

מדעים, תכונה והנדסה

בעת⁵ ההיא טרם היו בתי ספר גבוהים בפולין, אלא בתי מדע פרטיים שניסיכי המדינה היו מחזיקים על חשבונם הפרטי, ונקראו אקדמות.

בליטא היו אז שלש אקדמיות כאלו, בחוזת הנסיך ראזיוויל סמוך לוילנה, באחוזת הנסיך שעקסינסקי סמוך לויטבסק ובאחוזת הנסיך דעקרעט על חוף הדניפר בין דוברובנה לליאדי. מצב המדעים בעת ההיא במדינת פולין הי' נמוך כי העם הפולני הגאה והמסלסל בשפמו, לא הי' מסוגלה להתייגע בחכמות, והמורים האקדמיות היו צרפתיים.

3 חב"ד ליובאוויטש עמודים 14-15.

4 רשימת "שמעון הכופר".

5 שם.

באחוזת הנסיך שעקסינסקי ליד ויטבסק היי ארמון מפואר ובחצר הארמון הי' קבוע מורה שעות של שמש וזה כשנתיים שמשעה השני' עד החמישית אין מורה השעות מציין את זמני השעות, וכבר הזמין הנסיך חכמים שונים, פרופסורים מפורסמים ואין אחד מהם יודע לפתור את החידה. כשהגיע לאזני הנסיך תהילת חתנו של רבי יהודה ליב סג"ל, שלח את משנהו אל הרי"ל סג"ל בבקשה שיבוא עם חתנו אל אחוזתו לבדוק את מורה השעות שמא יעלה בידו לפתור את החידה מדוע אין הוא מורה את השעות מהשעה השני' עד החמישית.

רבנו הזקן מיאן לנסוע באמרו שעצת חז"ל היא אל תתוודע לרשות, היום יש להם שאלה זו ולמחר שאלה אחרת וזה יגרום לביטול תורה. אך, אחרי רוב הפצרות והבטחות שיותר מכך לא ידרשו ממנו לבטלו מלימודו- הסכים.

כשבא עם חותנו לאחוזת הנסיך, אף שהבין שפת המדינה ויכול הי' לדבר בה כראוי, מיאן לדבר בשפה הפולנית, וידבר בשפת האידיש, וחותנו הי' המתרגם. כשבדק את המורה שעות כמה פעמים באותן השעות שפעל בסדר ובשעות שלא פעל- אמר:

איתא בתלמוד שבאמצע היום השמש היא בראש כל אדם ואז מלבד עננים אין שום דבר המפסיק, ואילו מהצהרים ואילך כשהשמש מתחילה לנטות, אפשר שיזדמנו דברים המעכבים את קרני השמש, ולדעתו יש במרחק כשתיים עשרה או חמש עשרה פרסאות מהאחוזה לצד דרום, הר גבוה ובראשו אילנות ובודאי במשך השנתיים האחרונות גדלו האילנות ומתוך גבהם הם מעכבים משעה שתיים עד חמש את קרני השמש להאיר על מורה השעות, ומכיון שהשמש נוטה מהמקום ההוא שוב מגיעים קרני השמש לעבר מורה השעות.

הנסיך התפעל מאד ויאמר לשלוח שליח מיוחד לבקר את המקומות במרחק משתיים עשרה עד חמש עשרה פרסאות לצד דרום האחוזה ולראות אם יש שם הר גבוה ואילנות בראשו.

הפרופסור מארסעי, המורה הראשי באקדמיה זו ומהנדס מפורסם, צחק ושם לאל את דברי רבנו הזקן, באמרו: עם פלאי הם היהודים והכל הם יודעים מספר התלמוד. זליג הרופא יודע לרפא על פי רפואות מהתלמוד, ברך הגנן יודע כיצד להטיב את האדמה על פי התלמוד וזנוויל הסרסור יודע לרמות את בעלי האחוזה ע"פ התלמוד, ואברך זה יודע איך קרני השמש מגיעים אל מורה השעות ג"כ ע"פ התלמוד..

רבנו הזקן ענה במתינות: המופת הוא גרון הגודע את המתיהרים במדע.

האם גם פתגם זה הוא מהתלמוד שלכם? – שאל הפרופסור.

לא- ענה רבנו הזקן- זה פתגמו של החכם גאלינוס היווני שנשא אל המתיהרים במדע שלא הגיעו לרוב גבהה.

עקיצות הפרופסור נגעו ללב רבי יהודה ליב סג"ל, וכשחזר הביתה סיפר על המאורע לאחדים ממכריו הנכרים וישאל לעצתם, והם אמרו שהם בעצמם יסעו לבקר את המקומות ההם, וכך הי' שבמרחק שהורה רבנו הזקן מצאו הר גבוה ובראשו אילנות גבוהים מאד ויחליטו ביניהם לא לספר מאומה מכך גם לא לרבי יהודה ליב סג"ל, ושכרו אנשים לכוות את האילנות הגבוהים מראש ההר.

עברו כמה ימים, ומנהל האחוזה הודיע שמורה השעות שבחצר הארמון החל שוב להראות את השעות כתיקונו גם משעה שתיים עד חמש, ויתפלא האדון מאד על הדבר ויספר לפקידיו והקול נשמע ברבים שמורה השעות שבחצר הארמון חזר לתיקונו.

כשהגיע השמועה למכריו של רבי יהודה ליב סג"ל שכרתו את האילנות מראש החר, הביאו את אנשי הכפר הסמוך להר ההוא לפני הנסיך והם סיפרו שע"פ הוראתם כרתו את האילנות הגבוהים מראש החר ההוא והם בעצמם הביאו אתם תעודה כתובה באותם הימים ומאושרה ע"י בית מקידות הכפר שהאיכרים כרתו אז כך וכך אילנות מאותו הר- ואז התפרסם שמו של רבנו הזקן בין חכמי המדע.

הלעג שהפרופסור מארסעי לעג על התלמוד נחרת עמוק בטוהר לב רבנו הזקן וחשב מחשבות כיצד לקדם את פני הרעה, תוצאות השפעתם של המורים הצרפתיים על פקידי הממשלה ועל האצילים ובעלי האחוזות במשטמה ליהודים ותורתם. ומצא כי כאשר יעזבו היהודים את פרנסות הרוח בסרסרות ומסחר השוק ויעסקו בעבודת האדמה- יתבסס ע"י כך גם מעמדם הכלכלי.

כשמוע הפרופסור דא-לאנגזשי ראש המורים באקדמיה של הנסיך את שמע גודל חכמתו של רבנו הזקן בחכמת התכונה וההנדסה, הנה אף שהוא בעצמו עסק בחכמת טבעי הצמחים אבל זה רבות בשנים ששמע- כשהי עוד תלמיד בבית הספר הגבוה בסרבונא- מהפרופסור לחכמת החשבון וההנדסה שם, חידה הנדסאית, ומני אז בהיפגשו עם מהנדסים הוא מראה להם את החידה כפי שכתבה אז ואין פותר אותה. וכששמע שחתן הגביר סג"ל בויטבסק מופלג בחכמת התכונה וההנדסה, עשה את מסעו לויטבסק.

בואו של הפרופסור הבוטאניק הישיש דא-לאנגזשי עשה רושם בין חכמי האקדמיה של הנסיך שעקסינסקי ובא לקבל את פניו בבית ראש העיר שהתאכסן אצלו. כשמוע הפרופסור מארסעי את מטרת בואו של הפרופסור דא-לאנגזשי לבקש פתרון החידה ההנדסאית- שזה כמה שנים ששאל גם אותו ולא ידע פתרונה- מחתן רבי יהודה ליב סג"ל, הוכיחו על שמזלזל הוא בכבודו, כבוד חכמים, להטריח לבוא לשמוע לקח מדעי מפי עברי תלמודי צעיר שכל ידיעותיו שאובות מהתלמוד.

דא-לאנגזשי בידעו שמארסעי עויין את היהודים- לא ענהו מאומה.

שר העיר שלח את אחד מפקידיו אל הגביר סג"ל להודיעו שהפרופסור דא-לאנגזשי הישיש בא מיוחד כדי להתראות עם חתנו המופלג בחכמת ההנדסה ושואל מתי יוכל חתנו לקבלו. רבנו הזקן ענה שאין הוא רוצה להטריח את הפרופסור הישיש, והוא יבוא אליו.

הפרופסור הציע את שאלתו בשפה הפולנית, ואילו הניירות הם המספרים שהיו לו כתובים בצרפתית, רבנו הזקן התעמק בשאלה וביום השלישי כשבא הפרופסור לבקר את רבנו הזקן בבית חותנו, פתר רבנו הזקן את החידה, והאיש משה מענדל הצרפתי שהי מנהל החשבונות בבית מסחרו של רבי יהודה ליב סג"ל העתיק את כתבו של רבנו הזקן מלשון הקדש לצרפתית.

הפרופסור התפעל מאד מפתרון החידה ההנדסאית שעמלו ויגעו עליה כמה מבחירי ההנדסה ולא פתרוה, ויספר בשבחו של רבנו הזקן ויהללו בפני כל מכיריו, דבר שהביא תועלת מרובה לתעמולה שניהל רבנו הזקן בדבר הסתדרות היהודים בעבודת האדמה.

שיטה חדשה בעבודה

כשבא⁶ רבנו הזקן לויטבסק המשיך בעבודת "אהבת ישראל" שלו, לקרב אנשים פשוטים, ועסק הרבה שהיהודים יעשו כלי לפרנסתם ע"י עבודת אדמה.

כאמור לעיל נתן רבנו הזקן את הנדן שלו לצורך זה שהיהודים יתעסקו בעבודת אדמה, קנה שטח אדמה והמכשירים הנחוצים, מפני שהלומדים בויטבסק הרחיקו מאד את האנשים הפשוטים, בסברם שלומדי תורה ובני תורה צריכים להיות מובדלים מעמי-הארצים, ואני - מספר רבנו הזקן- השתדלתי במדה ידועה לקרב את היהודים הפשוטים כפי שהתנהגתי מקודם.

⁶ סה"ש תשי"ה ע' 131.

במשך⁷ חמש שנים (תק"י"ח-תקכ"ג) מחולל רבנו הזקן שיטה חדשה בעבודת הבורא, שנקודתה היא: אהבת השם ויראת השם מוכרחות לבוא מתוך השכלה עמוקה והבנה בגדולת השם עם הביאורים וההסברים של "ומבשרי אחזה אלקה", בהשגת החיוב, והבנה מסויימת בהפלאות ורוממות אין סוף בדרך השגת השלילה של הביאורים וההסברים של ענין "ומבשרי אחזה אלקה".

ההנהגה בבית חותנו

בבית⁸ חותנו הוסיף רבנו הזקן שקידה על שקידתו בדרך פלא ובהיותו בן שמונה עשרה שנה גמר את כל התלמוד עם כל נושאי כליו, ספרי הראשונים והאחרונים, לא הניח דבר גדול וקטן, כמו"כ התמיד בלימוד תורת הקבלה, הי' מאריך בתפלתו ומתנהג ע"פ ספרי שלי"ה הקדוש.

ברם, דרכו דרך הקדש, מוזרה היתה בעיני חותנו ובני ביתו והי' נראה להם כאיש משוגע בכל הנהגותיו ואמרו לאשתו הרבנית סטערנא שתקבל ממנו גט, אך היא סירבה בתוקף לעשות כך ולכן הרבה להסב לרבנו הזקן ולזוגתו הרבנית סטערנא יסורים וצרות, כמה פעמים לא נתנו לו נרות והי' לומד לאור הלבנה ובלילות החורף הי' סובל מקור, וכמה פעמים לא נתנו לה מה לאכול, אך כל זה לא הועיל להם להזיזו אף זיו כלשהו מעבודתו הקדושה וגם זוגתו הרבנית סבלה יסורים רבים וקיבלה הכל בכי טוב ועמדה על דעתה שלא להיפרד ממנו.

הלשון - קולמוס הלב, השיר - קולמוס הנפש

סיפר⁹ החסיד רבי שלמה לעקאך מאכער:

כשרבנו הזקן בא לויטבסק בתור חתנו של רבי יהודה ליב סג"ל, משך אליו בלמדנותו הרבה אברכים. היתה זו זכות מיוחדת כשרבנו הזקן הי' בא להשתתף בשמחה. היו קוראים לו חתנו של רבי לייבעלע. בשמחה כזו היו מכבדים את רבנו הזקן באמירת פלפול. רבנו הזקן הי' מדבר אז במהירות רבה. היו אומרים עליו שברגע אחד ביכלתו לומר מספר רב מאד של מלים והכל בצורה ברורה ובהירה.

פעם אחת כיבדוהו בחתונה אחת לומר פלפול ורבנו הזקן אמר פלפול עמוק וחריף בסברות נעלות ואמר זאת במהירות גדולה וכל השומעים התפלאו. אז אמר רבנו הזקן שהלשון הוא קולמוס הלב.

לאחר מכן בקשוהו לנגן ניגון, שכן כשלמד או התפלל לא היו יכולים להינתק מרוב המתיקות שבניגונו. רבנו הזקן שר בפניהם ניגון מסויים, ולאחר מכן אמר: הלשון הוא קולמוס הלב, והשיר – קולמוס הנפש.

הי' זה אחד הענינים שרבנו הזקן כיוון להם עוד לפני שידע שישנו "סבא" העולם- כידוע הי' רבנו הזקן קורא את הבעל שם טוב בשם סבו ברוחניות – כשבא לאחר מכן למעזריטש, שמע מהרב המגיד בשם הבעל שם טוב שענין הניגון הוא אחד מדרכי העבודה החסידות.

"האברך המקובל"

כשבא¹⁰ רבנו הזקן לויטבסק, היתה זו אז עיר מלאה גאונים וחכמים. עד לפני זמן מסויים, היו מקומות התורה בערים מינסק, בריסק ופולוצק, ולפניהן- וילנה, ואילו בויטבסק היו אנשים פשוטים. לאחר גזירת בעהמען¹¹ התיישבו שם גדולי התורה והעיר נהייתה מלאה חכמים וגאונים.

הסדר הי' אז שאברכים היו מתפללים ותיקין ולאחר מכן יושבים ולומדים כל היום. תיקון חצות היו עורכים בעשרה, והבחורים היו לומדים במשך כל הלילה. רבנו הזקן גי"כ נהג בסדר זה משך זמן.

⁷ סה"ש קיץ היש"ת ע"י 79.

⁸ בית רבי פרק א'.

⁹ סה"ש תשי"ב ע"י 121 ואילך.

¹⁰ סה"ש תשי"א ע"י 64.

¹¹ ראה ספר הזכרונות פל"ז-פל"ט.

לאחר מכן החל להתפלל בסידור השלי"ה הקדוש וע"פ קבלה. בפולצק היו בעלי קבלה. רבי עזריאל מפולצק אביו וסבו היו מבעלי הקבלה. את רבנו הזקן קראו "האברך המקובל" שכן הרבה נאלצים לשאול אותו ומפני שהי' עוד צעיר מאד לימים קראוהו האברך.

שבעים פנים ואחור לתורה

"אלטע"¹² חסידים האבן בקבלה א סיפור מעשה, וואס האט זיך געטראפן בימיהם, ווען דער אלטער רבי איז נאך געווען גאר א יונגעראמן.

אין וויטעבסק איז געווען א געוויסער למדן, רבי אלישע גאון הגאונים האבען זיי איהם גערופען, רבי אברהם זלמן בעשענקאוויצער'ס א חבר מובהק, ער האט געהאט א שטארקע קשיא אויף א רש"י אין מסכת עירובין, אלע לומדים האבען זיך געמאטערט אויף דער קשיא, יעדער האט געזאגט זיין סברא. דער אלטער רבי האט געזאגט זיין סברא, וואס רוב הלומדים האבען מיט איהם מסכים געווען.

רבי אלישע איז געווען רבי לייב סג"ל'ס א עלטער-פעטער, ער איז געווען איינער פון די, וועלכע האבען פארהערט דעם ליאזנער גאון, דעם אלטן רבי'ן, ווען ער איז אלט געווען פערצעהן יאר, און רבי לייב סג"ל, דער וויטעבסקער גרעסטער גביר, האט געזוכט א שידוך צו טאן מיט רבי ברוך ווייסקוואליקער.

רבי ברוך האט געלעבט אין זיין נדן-פאלווארק ביי דריי וויארסט פון ליאזאנא, ווען דער רבי איז אלט געווען א יאהר זעקס, האט ער געלערנט אין פירות-גארטען מיט זיין ברודער רבי מרדכי, וואס איז געווען מיט א יאהר יונגער פון אים, דעם פסוק אלה בני שער החורי יושבי הארץ מיט פרש"י. רבי מרדכי האט ניט געקענט פארשטעהן ווי אזוי מען קען וויסען וואס פארא ערד עס איז בעסער פאר דער זריעה פון געוויסע פירות, האט איהם דער רבי מבאר געווען און געבראכט א רא"י, אז מען קען הערען ווי די קוואלען פון וואסער געהן אין דער ערד און זאגט צום ברודער, אז אונטער דעם ווייסען שטיינער-בערגעל געהט א שטארקער קוואל וואסער.

במשך פון א געוויסער צייט האט דער קוואל דורכגעגעבערט דעם ווייסן שטיינער-בערגעלע און עס איז געווארען א ברייטע סאזשעלקע (בריכת המים), וואס שפעטער מיט א פאר יאהר, ווען עס האט אויסגעבראכען א מגפה אויף בהמות, האבען די ארומיגע דערפער פיל גוטעס געהאט פון די וואסער און זיי האבען א נאמען געגעבן דעם פאלווארק ווייסער קוואל - ("ביעלי רוטשעני").

ווען דער רבי איז געווארן דעם ריי"ל'ס סג"ל'ס איידעם, האבען איהם גאוני וויטעבסק, ובראשם רבי אלישע, זעהר געאכט. דאס איז אלץ געווען ביז דער פאסירונג מיט דער רש"י אין עירובין.

ווען די וויטעבסקער לומדים האבען מסכים געווען מיט דעם רביניס פירוש אויף רש"י, איז רבי אלישע געווען זעהר אומצופרידען. ער האט געלערנט די סוגיא מיט אן אנדער פשט, ווי רש"י, און האט געטענה'ט וממדבר מתנה, דער כתר תורה קומט דעם, וואס איז זוכה צו דעם, רש"י איז געווען א מפרש בדורו און רבי אלישע פרוש וגאון- אזוי פלעגט ער זיך אליין רופען- איז א מפרש אין זיין דור.

אין וויטעבסק איז געווען דעם בעש"ט'ס נייע א חסיד, רבי אפרים, רבי משה'ס א ברודער, דעם פרי הארץ'ס א פעטער, א גרויסער למדן. זיין פרנסה איז געווען פון גערטנעריי, וואס ער און די קינדער זיינע האבען אליין געארבייט. ער איז געווען א בקי און חריף אין נגלה און קבלה און איז געווען פון די ראשי המדברים צווישען די לומדי וויטעבסק. ער איז געווען מפורסם פאר דעם בעש"ט'ס נייע א מקושר און די מתנגדי שיטת הבעש"ט נייע האבען מחבב געווען רבי אפרים'ן פאר זיין אמת.

עס איז געווען דער ערשטער יאהר - תקכ"א- נאכ'ן בעש"ט נייע הסתלקות, האט זיך רבי אלישע געקלאגט פאר רבי אפרים'ן: היתכן, מען האט דוחה געווען זיין פירוש ווייל רש"י לערענט אנדערש, די

¹² סה"ש תשי"ב ע' 150 ואילך.

בעלי התוספות זאגן אויך אנדערש פון רש"י, דער ראב"ד זאגט אנדערש ווי דער רמב"ם, איז גוט און אז ער – רבי אלישע- זאגט אנדערש ווי רש"י וויל מען ניט מקבל זיין, עס איז דאך שבעים פנים לתורה!

רבי אפרים, דער איש אמת, האט געענטפערט גאר בפשיטות: כתיב והנה מגילה עפה כתובה פנים ואחור, מדאיכא פנים איכא גם אחור, רש"י און די בעלי התוס', רמב"ם און ראב"ד, זייער פירושים און סברות און אוקימתות זיינען פון שבעים פנים לתורה, אייערע סברות, פירושים און אוקימתות זיינען פון שבעים אחור לתורה.

הגאון הצעיר

למדני¹³ וגאוני ויטבסק היו קרירים בטבעם. כשרבנו הזקן בא לויטבסק, מיד אחרי חתונתו, וגאוני ויטבסק הכירוהו, הכתירוהו זקני גאוני ויטבסק בשם הגאון הצעיר, הגאון בעל שלי"ה, ובמשך החדשים הראשונים לשהותו בעיר הורגשה כבר השפעתו הרוחנית הגדולה, לא רק בין האברכים, אלא גם בין זקני הגאוניס. עבודתו המתונה והמלאה להבת-אש של רבנו הזקן, הביאה לחמימות ולחיות מחודשת בתורה ומצוות.

הזקנים שזכרו את רבנו הזקן מהשנים הראשונות לבואו לויטבסק, היו מספרים סיפורים שונים ומוסרים אימרות שונות של רבנו הזקן.

רבנו הזקן הי' אומר אז:

כשלומדים ומתפללים בכוונה במשך ששת ימי השבוע, אז השבת היא נעימה, כשעוברים את חדש אלול וימי הסליחות כמו שצריך, אז ערב ראש השנה- ראש מתוק של השנה.

הגאון רבי אפרים זלמן בוחן את רבנו הזקן

בביעשנקוביץ¹⁴ הי' איש אחד, רבי אפרים זלמן שמו, למדן מפורסם בכל הגליל ומריץ מכתבים וש"ת עם גאוני הדור. ובהיגלות נגלות שמו של רבנו הזקן לסיני ועוקר הרים, מתון ומסיק, נסע רבי אפרים זלמן לויטבסק ביחוד כדי לבחון את העילוי מליאזנא- כך היו קוראים בוויטבסק לרבנו הזקן בשנה הראשונה אחרי חתונתו- והוא הי' אז בן ט"ו שנה.

כשני שבועות ישב רבי אפרים זלמן בביתו של הגביר רבי יהודה ליב סג"ל- חותנו של רבנו הזקן – וישתעשע עם רבנו הזקן בדברי תורה ויתפלא מאד על הפלאת מעלת כשרונותיו וידיעותיו הרחבות בכל מקצועות התורה בעמקות נפלאה וחריפות עצומה.

וכשחזר לביתו התעצב מאד אל לבו, כי ראה ונוכח לדעת שהעילוי מליאזנא, מבלי הבט על היותו רך בשנים, גדול הוא ממנו בחריפות והעמקה.

כחודש ימים הי' רבי אפרים זלמן טרוד ולא הי' יכול להתרכז ולשקוד בתורה כאשר הורגל בהיותו מתמיד נפלא, עד אשר גילה את לבבו לפני הישיש הגאון רבי אברהם זאב סגי-נהור וזה האחרון ניחמו באמרו לו אשר בבקאות הנה הוא – רבי אפרים זלמן- משנה להגר"א מוילנה, ורק אז שבה רוחו הטובה אליו, וישב ללימודו כמקדם.

הגאון רבי אברהם זאב סגי-נהור הי' בקי בש"ס עם פרש"י ותוספות בעל פה, וכחמשים שנה הי' ראש מתיבתא והעמיד תלמידים הרבה מופלגים בתורה.

¹³ סה"ש קיץ היש"ת ע"י 122.

¹⁴ מבוא לפוקח עורים [סה"מ קונטרסים לאדמו"ר האמצעי, ע"י תסא ואילך].

תלמיד ותיק הי' לו להגאון רבי אברהם זאב ורבי יוסף שמו, שמלבד גודל כשרונותיו הי' ירא אלקים כטבעו מתולדתו, וכשהגיע לשנתו השמונה עשרה השתדך עם בת כפרי אחד שהי' דר בישוב בסביבות ביעשנבוביץ, וישב שם על התורה ועל העבודה כחמש עשרה שנה.

פעם הזדמן ההוא עובר אורח תלמיד חכם גדול, וישמח רבי יוסף עליו שמחה רבה וישתעשע עמו בדברי תורה, ובהיות הימים ימי הגשמים בחודש מרחשון והדרכים מקולקלות, הפציר רבי יוסף באורח להתעכב בביתם כמה ימים.

ובאחת השיחות עם האורח שמע רבי יוסף אשר רובי תורתו קיבל מהמגיד מליאזנא, ויכנסו הדברים ללבו, ויחליט שכשיזדמנו לו להיות בעיר ידרוש ויחקור היכן נמצאת העיר ליאזנא וילך לשם לקבל פני המגיד דשם ולשמוע ממנו חידושי תורה.

מני אז עברו כשלוש שנים ורבי יוסף עדיין לא החליט ללכת אל המגיד מליאזנא. פעם הזדמן לו להיות נוכח בשעת דרשתו של הגאון רבי אפרים זלמן שדרש לפני גדולי התורה באחת הסוגיות החמורות, ובין דבריו הזכיר שזה כארבע עשרה שנה שנפגש עם העילוי מליאזנא- בבית חותנו הרי"ל סג"ל בויטבסק- וישתעשע עמו בדברי תורה וישב לו אז העילוי כמה מהשגות הראב"ד על הרמב"ם, ורז"ל אמרו כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ויספר לפני השומעים את אשר שמע אז מפי רבנו הזקן ויבאר לפניהם את גודל העמקות והחריפות שבדבריו.

הדברים נכנסו בלב רבי יוסף ויכתת רגליו ללכת לליאזנא אל רבנו הזקן. הדבר הי' בשנת תקל"ז בקיץ.

כשנה ישב רבי יוסף בליאזנא ואח"כ חזר לביתו וישקוד בלימודו ובעבודת ה' ע"פ הוראותיו של רבנו הזקן, וכה עברו עליו עשרים שנה באהלה של תורה, ופעם בשתיים-שלוש שנים הי' נוסע אל רבנו הזקן.

"האמת נמצאת שם"

הי'¹⁵ היה רבי יצחק מיאנוביץ ולו בן בשם רבי שמרי' מזשיקוב- כפר קטן ליד דוברומיסלה, אביו זקנו הי' רבי חיים שמעון שהי' אז קרוב לבן שבעים, ושמע שבויטבסק ישנו אברך בן ט"ז שנה וכל הגאונים מעריצים את כבודו מרוב גאונותו וצדקתו, וכאשר הוא רצונו הי' לדעת את האמת, ומה שאינו אמת לא רצה לקבל, לכן החליט לנסוע לשם להתראות אתו, והתפעל ממנו, ובשובו נסע לדוברומיסלה- להתראות עם נכדו רבי שמרי' ואמר לו: האמת נמצאת שם. אמנם כאשר הוא עדיין צעיר לימים מצווה אותו שלא יתראה אתו עד לאחר עשר שנים. ואח"כ נעשה רבי שמרי' מחסידי רבנו הזקן.

¹⁵ סה"ש תשי"א ע' 113.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

B.H.
Rosh Chodesh Menachem Av
5724. Brooklym, N.Y.

Neshei u'Bnos Chabad

Blessing and Greeting:

As we are now commemorating the sad events which led to the Destruction of the Beth Hamikdash and the beginning of the present Exile, it should be remembered that the purpose of this commemoration is not just to inflict a sad period upon ourselves, but rather that we should be reminded and inspired to do all we can to lessen, and eventually remove altogether, the cause which brought about the sad events which we are now commemorating.

For, as we declare in our prayers, "Because of our sins we have been exiled from our land." It was the neglect of the Torah and Mitzvoth, in the daily life and practice, which resulted in the Destruction and Exile. Therefore efforts to strengthen and spread the observance of the Torah and Mitzvoth in the daily life will hasten the complete Redemption through our righteous Moshiach and, as promised, these sad days will be transformed into days of joy.

With blessing

M. Schneerson

מכתב קדש באנגלית - משנת תשכ"ד - בענין הגלות והגאולה

לזכות
החתן הרה"ת יוסף יהושע
והכלה רחל לאה
שווארץ שיחיו

נדפס ע"י ולזכות
הוריהם

הרה"ת ר' שלמה יצחק
ורעיתו שירה
שווארץ שיחיו

הרה"ת ר' יצחק מיכל
ורעיתו חי' רבקה
קרעמער שיחיו

הסבתא של הכלה
הרבנית מרת חי' זעלדא
קרעמער שתחי'

*

לע"נ זקני החתן
ר' משה ב"ר יצחק
אסתר פייגא בת הרב שמואל
שווארץ

ר' אהרן בן ר' יוסף
מלכה בת ר' אשר
קנטור

ולע"נ זקני הכלה
הרה"ח ר' ארי' לייב ב"ר יצחק מיכל
קרעמער

הרה"ח ר' חיים מרדכי אייזיק ב"ר שלום ישראל
עטל צערנא בת ר' מאיר שמריהו
חדקוב

ת.נ.צ.ב.ה.

